

Dr Nikola Fabris
viceguverner Centralne
banke Crne Gore

Digitalne valute - veliki oprez

Digitalne privatne valute su postale realnost i, prema procjenama, u ovom trenutku ih ima preko 1.000 vrsta. Stoga ne čudi što se veoma često postavlja pitanje da li ulagati u digitalne valute ili ne. U ovom trenutku, njihovo korišćenje u Crnoj Gori, kao ni u eurozoni, nije regulisano i to otvara mnogo dilema.

Po pitanju ulaganja u digitalne valute i njihove upotrebe, centralne banke su se prilično različito postavile. Tako su neke zemlje, poput Indije, zabranile upotrebu privatnih kriptovaluta. Jedan broj nacionalnih banaka još uvijek „ispituje“ teren, dok druge razmišljaju o uvođenju sopstvenih digitalnih valuta. Ipak, najveći broj centralnih banaka upozorava na rizike koji nosi njihova upotreba. Istakao bih upozorenje koje je, u junu prošle godine, iznio guverner Banke Francuske Francois Villeroy de Galhau savjetujući "veliki oprez sa bitcoinom, zato što iza njega ne stoji nijedna javna institucija, koja bi obezbijedila kredibilitet. U prošlosti su se primjeri privatnog novca loše završili".

Ideja o privatnom novcu nije nova i ona datira još od Hajeka koji je, prije četrdesetak godina, napisao da isključivo pravo na emitovanje novca i regulisanje monetarnih tokova od strane države nije proizvelo ništa bolji novac od onoga koji bi inače postojao da država ne vrši pomenute funkcije. Nakon globalne finansijske krize, pojavile se se prve digitalne

valute, sa idejom da to bude novac nezavisan od vlada i koji ne bi bio podložan inflaciji. Najpoznatija digitalna valuta je bitcoin i iza nje ne stoji nijedna institucija. Emisiju

bitkoina odrađuje programerski kod, a za svakodnevna plaćanja nijesu potrebne finansijske institucije, jer za to postoji blokčein tehnologija.

S obzirom da su digitalne valute

veoma slabo prihvaćene kao sredstvo plaćanja, ne može se reći da su one preuzele ovu, osnovnu funkciju novca. Jednom prilikom, guverner Banke Japana Haruhiko Kurodaje rekao da se "bitkoinom trguje za investiranje ili iz spekulativnih razloga". Slično mišljenje je iznio i potpredsjednik Evropske centralne banke Vitor Constancio rekavši da „bitkoin nije valuta, već lala“, čime je aludirao na cjenovni mjehur koje su napravile lale u Holandiji u XVII vijeku. Takođe, guverner Bundesbanke Jens Wiedman je istakao da kretanje bitkoina ima izrazito spekulativni karakter. Ipak, najjasnija je bila zamjenica guvernera Banke Kanade Carolyn Wilkins koja je istakla da "kripto valute nijesu pravi oblik novca, već aktiva ili vrsta hartija od vrijednosti i tako ih treba tretirati". U iznošenju negativnog stava prema bitkoinu, najoštrije je bio guverner Banke federalnih rezervi Australije Philip Lowe, kada je istakao da njih

“Zaključak je da digitalne valute ustvari i nijesu pravi novac, ali postaju realnost i njih će biti sve teže ignorisati. Očekivanja su da će, u narednom periodu, sve više zemalja započeti proces njihovog regulisanja.

VELIKI RAST JE REZULTAT SPEKULACIJA

Imajući u vidu da činjenicu da je npr.vrijednost bitkoina, za vrlo kratak vremenski period, porasla sa 1.000 na 20.000 dolara, uz velike fluktuacije, jasno je da je ovakvo kretanje njegove vrijednosti rezultat spekulativnih faktora. Evidentno je da se iz ovakvog kretanja može ostvariti velika spekulativna dobit, ali i ogroman gubitak. Na veliki oprez upućuje i činjenica da iza bitkoina i ostalih digitalnih valuta ne stoji nijedan monetarni autoritet i nijedna država, da ne postoji nikakva zaštita u slučaju kvara tehnološke platforme, da su plaćanja ovom valutom minorna, te da ove valute nemaju nikakvo realno pokriće.

mного više koriste kriminalci nego obični građani.

Na pitanje da li je moguće da se vrijednost nekog elektronskog zapisa ili neke druge aktive u relativno kratkom vremenskom periodu drastično uveća, odgovor je potvrđan. U istoriji je bilo puno takvih primjera. U pitanju su bili klasični cjenovni mjehurići koji su prije ili kasnije „pucali“, što je rezultiralo ostvarivanjem enormne zarade od strane malobrojnih pojedinaca, koji bi na vrijeme izašli. Sa druge strane, ogroman broj drugih je bilježio masovne gubitke. Kada bismo svi "rudarili" i trgovali digitalnim valutama, a zanemarili realnu proizvodnju, jasno je da bi takvo društvo bilo osuđeno na propast. To je, uostalom, bila i jedna od lekcija globalne finansijke krize, da se ne možemo svi baviti finansijskim uslugama, a zapostavljati realnu proizvodnju.

Digitalne valute nemaju ni drugu

bitnu funkciju novca, tj. one nijesu mjerilo vrijednosti, jer danas gotovo da ne postoji nijedan proizvod čija se vrijednost isključivo iskazuje u digitalnim valutama.

Ove valute nemaju ni treću funkciju novca, tj. nijesu čuvar vrijednosti. Naime, kada posjedujete novac, vaše očekivanje je da će on imati približno istu vrijednost u budućnosti. Sa druge strane, vrijednost digitalnih valuta u budućnosti ne može niko ni približno da procjeni.

Iako iz navedenog proizilazi jasan zaključak da digitalne valute ustvari i nijesu pravi novac, one su postale realnost i njih će biti sve teže ignorisati. Očekivanja su da će, u narednom periodu, sve više zemalja započeti proces njihovog regulisanja. Izvesno je da je blockchain tehnologija nešto što otvara prostor i za unapređenje postojećih finansijskih sistema.

Crna Gora, kao zemlja u procesu pristupanja EU, svakako treba da slijedi regulaciju koju donese Evropska centralna banka. Međutim, sve dok ove valute ne postanu široko prihvaćeno sredstvo plaćanja, odnosno dok ne dobiju sva obilježja novca (sredstvo plaćanja, mjerilo vrednosti, čuvar vrijednosti), treba biti vrlo oprezan sa investiranjem u iste.